

ELŐFIZETÉSI ÁRAR:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 "
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáca-utca 2.

A szerkesztőség kéziratok visszaszállítását
 vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, október 19.

Haladók.

Addig fenyegetőznek velem, míg egyszerre csakugyan megszületik a haladó-párt. Kipattan a Fejérváry fejéből készen, mint a mithologia istennője.

Lesz tehát a szabadelvűpártból haladó-párt. De ha ugyanannyit fog haladni, mint amennyire szabad volt a szabadelvűpárt elve: hát akkor versenyezni fog a mádi izraelitával.

Egyébként pedig csöndes pipaszó mellett, nem csekély elégtétellel várjuk a haladó-párt programját.

Páratlan látvány lesz, hogyan fogja ráverni a politikai huszonötöt az új párt a régire, vagyis önmagára. A hány pontot felvesz Fejérváry miniszterelnök a programjába, annyiszor üt egyet Fejérváry volt honvédelmi miniszteren. A hány program-pontot megdicsérik a Gajáryok, annyiszor viszik pellengére ama bizonyos régi Gajáriakat, a kik éveken keresztül nem akartak haladni, valameddig szabad volt az ő elvük...

Nincs az a kurucz negyvennyolczas, a ki a szabadelvűpárt mulasztásainak és teteinek bünlajstromát olyan ékesszólóan állítaná össze, mint a haladó-párt előre jelzett programja.

Közgazdasági vívmányokkal lepik meg a népet. Ah! és ez nem jutott eszükbe 30 hosszú év alatt! A kisbirtokost tehermentesítik. Tehermentesítették azt 30 év

alatt úgy, hogy a kis birtokától is mentesítették. Most napszámos, gyármunkás, vagy — amerikai honpolgár. Birtokában benne ül az új honpolgár.

Közmunkák is következnek, meg egváb csillogó ígéretek. Eddig ez sem jutott eszébe senkinek, a míg szabad volt az elv. De most haladni akar a párt, hát ez is belekerül a programba.

És így tovább. Igérni könnyű, megtartani...?

Itt meg kell állanunk. A megtartásnak a szabadelvűpárt által behozott abuzus szerint az az előfeltétele, hogy a király a programhoz hozzájárult legyen. Bár jelenleg ez a hozzájárulás nem tartozik a szokott tünetek közé, ha egyszer megadatott, akkor annak a jele, hogy a király nem akadályozza és nem is akadályozta volna az illető üdvös reformokat.

Nem akadályozta az ellenzék sem. Miért nem lett hát belőlük semmi? Ki volt az akadály?

A haladó-párt természetes és törvényes elődje, a szabadelvűpárt, benne a Bürgergeneral-lal, a Jakabbá lett Józseffel és az egyszerre haladni vágyó Gajáriakkal.

Nem kérdés, fog-e a nemzet haladni ezekkel a haladókkal? Ezt kérdezni sem kell.

Tudjuk, mennyire szabad volt az elv, míg szabadelvű ezéger lógott a boltjuk felett. Nem elvek voltak ott kaphatók, hanem — mint Prohászka klasszikus tömörséggel mondotta — só, patika, enge-

dély, viczinális, mandátum, főispánság és kapadohány. Ezeket árusították — cserébe, az elvekért, a meggyőződésért, a lélekért.

A nagyváradai lövölde homlokzatán ott a felírás: Haladjunk a cél felé.

A haladó-párt is cél felé törekszik. A cél? lásd fent. Sól, patika engedély... stb. közvetett cél pedig az abszolút parancs teljesítése, a nemzeti mozgalom le-törése.

Nos hát egyik célt sem fogja elérni a Bürgergeneral pártja. Jöhetnek a miniszterek elhalmozva legfelsőbb kegygyel. Lehetnek titkos tanácsosok és még titkosabb filozófusok. Azért csak tudjuk, látjuk, mi a céljuk.

Haladni akarunk mi is, de minden téren. Haladni gazdasági téren, haladni erkölcsi és közjogi téren. Ha ez a program még nem kedves a hivatalos lap szerint, ha Kristóffy és Feilitzsch a »kedvesek« arról nem tehetünk. Erkölcsi és közjogi haladás is kell; csak a kettőnek védpajzsa alatt van gazdasági haladás. Erkölcs nélkül a gazdasági vívmányok lehűtők zsebének, közjogi bátyák nélkül Smólen Tóninak és vidékének kamatoznának. Ez pedig elég volt eddig. Eddig, és ne tovább.

Nem engedjük levágni a jobb karunkat, ha ezerszer is ajánlja Fejérváry, mennyivel jobban tud majd akkor dolgozni a bal. **Dr. K. A.**

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Josephine shawl-jai.

Reillon, a marseillei vámigazgató, egy alkalommal utasítást kért Napoleontól, a császárné részére Konstantinápolyból érkezett 3 tuczat cashemir-shawllal való eljárásra nézve. Válaszul parancsot kapott Napoleontól, hogy a shawlokot foglalja le és égettesse el. A parancs megérkezte után 24 órával Josephine 3 tuczat shawlja már a marseillei vásártéren »minden szemek láttára« elégettetett.

Napoleon óhajtott, hogy udvaránál a francia szövéstet honosodjék meg és valahányszor észrevette, hogy a dámák külföldi, csempészett szövetekben piperéskednek, homlokát összeránczolva adott kitéjezést elégtétellestégének. Josephine hittegette, hogy az st. quentini, vagy lyoni áru, ilyenkor Napoleon kezeit elégedetten dörzsölgetve, mindig megjegyje:

— No látja, hogy a francia gyárak termékei vetekednek »amazokéval«, ha akarjuk.

Az angolokat t. i. sohasem nevezte más-ként, mint »amazok.«

Egy napon tudomására jutott, hogy a hollandi határon különféle ékszereket szállítottak be. Parancsot adott tehát az antverpeni vámigazgatónak, Colinnak, hogy mindent foglaljon le, ami gyanus. Nemsokára jelentés érkezett a vámtisztól, hogy egy angol árukat kalapokat és 12 tuczl fátyolt tartalmazó láda lefoglaltott és megsemmisített. A császárhoz küldött jelentésből és a mellékelt iratokból kétségtelenül kitűnt, hogy a láda tartalma a császárné által lett megrendelve, mi felett Napoleon rendkívül felháborodott. Elhallgatá azonban bosszuságát mindaddig, míg egy reggel együtt reggelizvén Josephinnel, azt igen nyugtalannak és izgatottnak találta. Ezen szokatlan állapot okát sejt-vén, így kérdé:

— Mi bajod kedvesem? Ugy látom, neheztel valamiért?

Josephine egykedvűen válaszolt, hogy pár nap óta valóban rosszkedvű egy különféle tárgyakat tartalmazó láda kimaradása miatt, melynek Lyonból kellene érkeznie.

— Ha csak ez a baj, nyugodj meg, a láda majd megérkezik! — szölt a császár.

— De már itt kellene lennie.
 — Oly rossz az időjárás, rosszak az utak.
 — Bizony, magam is kezdem binni, — felellé Josephine.

— Persze, — folytató a császár iróniával — a láda tolvajok kezébe is juthatott?

— Oh nem! Inkább azt hiszem, hogy...
 — Hogy az antverpeni vámmatóság lefoglalta, — szakító félbe Napoleon ültéből felszökve — nem jöhetett oda olyasmí, mit te Lyonból vársz. Valld be őszintén! S ilyesmiről többé szó se legyen!

Ez utolsó szavakat oly hangon ejté ki a császár, hogy félreérthetők nem voltak. Josephine zavarában lesütötte arcát és nem felelt. Napoleon közelebb ment hozzá és kezét szeretettel megfogva, így szölt:

— Tudod édesem, hogy sohasem hazudtam; tudom azt is, hogy férj feleségének kedvetlenségét okoz. ha ékszereit, kalapjait, elveszi. Nekem mindent elárultak, az említett ládát, le-

LEBOVITS és WEISZ angol divat férfiszabó cég

keztek, a mely reklám dús választékban a nagyérdemű közönség rendelkezésére áll. Előnyös ruhabérlet-táblázattal a cég szíves tudomására adja nagyrabecsült vevőinek és a nagyérdemű közönségnek, hogy az őszi idényre a legujabb és legdivatosabb angol, skót és Homespon, valamint angol double mellénykülönlegességei megérkeztek, a mely reklám pedig a cég eddigi jó hírneve is kezkeskedik. — A m. t. vevőink és a t. közönség további pártfogását tisztelettel kéri

Lebovits és Weisz angol divat férfiszabó cég NAGYVÁRAD, Fő-utca, zárdá-épület. — Városi és vidéki telefon 151. sz.

Bánffy ismét czáfol.

Báró *Bánffy Dezső* czáfolja azt a tegnapi hírünket, hogy ő tegnapelőtt azt mondta volna, hogy vissza fog vonulni a főrendiházba és párt-hívei csatlakozzanak a függetlenségi párthoz. Van valami igaz a czáfolatban. Bánffy nem mondta, hogy ő most leteszi mandátumát, hanem csak azt, hogy új választások esetén majd nem marad más hátra, mint működési terét a főrendiházba áttenni és hiv. inek azt a tanácsot adni, hogy csatlakozzanak a függetlenségi párthoz. Ez okos és helyes beszéd volt, melyet kár czáfolni; a tények annak idején igazolni is fogják a hirt. Érdemben bizony nem kellene czáfolgatni. Egyszer már a közelmúltban bebizonyult, hogy a hírek igazak és nem Bánffy czáfolatai. Megirták annak idején, hogy Bánffy nem Miskolcra, hanem Bécsbe utazott és ott politikában dolgozik, hogy lakásán tárgyalásokat folytatott Tarkovich államtitkárral és hogy Ischlbe memorandumot küldött. Szegedről táviratilag leczáfolta bennünket; de utóbb külön-külön beismerte, hogy igenis Bécsben járt, hogy ott politizált, hogy Tarkovits-sal konferált és végül, hogy memorandumot küldött Ischlbe. Ilyenek a Bánffy czáfolati.

A politikai válság.

Ugy várták, hogy csak szombatra jelenik meg az új minisztérium névsora, de megjelent már tegnap.

A mellett a miniszterek a v. b. t. t. címet is megkapták, azon melegiben.

Jele annak a bizalomnak, melylyel a király viseltetik irántuk.

S mikor megjelennek a nemzet előtt, akkor láthatják azt a bizalmatlanságot, melylyel a nemzet viseltetik irántuk.

Rövidlátás, tompa ész találta ki az ellentétek ilyen szembeállítását, kihegyezését.

Rendes körülmények között csak három

foglaltattam és minden benne levőt elégettettem.

A császárné közel volt az ájuláshoz.

— Igen, parancsomra elégették, — ismétlé a császár, — most az egyszer még megbocsátok egy feltétel alatt: többé ne történjék ilyesmi! Ha még egyszer megtörténne, gondatlan biztosaidat befogattam és elítélem, kísértésed meg aztán részükre kegyelmet kérn!

Egyszer azonban (talán ez egyetlen egyszer) szemet hunyt a császár a vámtörvények megszegése miatt.

A tiltsi béke után 1804-ben a régi testőrség gránátosai, kik a császárt ama nevezetes táborozásában kísérték, Soult tábornok vezénylete alatt tértek haza. Mikor Mainzba érkeztek, Lamor vámgazgató kérte a tábornokot, engedné meg a törvény értelmében, hogy a társzereket és löporkocsikat megvizsgálhassa. Soult felelete így hangzott: «Ezen törvény engem nem illet és ha csak egy is merészel emberei közül gránátosaim holmijához nyulni, mindnyájukat a Rajnába fulasztatlak, mint a macskakölyköket.»

Bár az igazgató habozott, a vámfelügyelők elhatározták, hogy a vizsgálatot megejtik és azon pillanatban jelentek meg, mikor a gránátosok elakarták hagyni a várost. A tábornok azonban katonáival bajonnetkört formáltatott a kocsik körül és a vámosok, a katonák fűtyölése és kacajja között kénytelenek voltak visszavonulni.

Lamor azonnal körülményes jelentést írt Párisba és az a testőrgaránátosok Courberoiéba érkezése előtt már a császár kezeiben volt.

Napoleon nagy zavarba jött. A dolog fontos és minden más esetben fenyegetésre méltó volt, de most, mikor fényes bevonulást tartott

évig működött minisztereknek vagy nagyon kiváló férfiaknak adják meg ezt a címet, de Lányinak, Vörösnek, Kristóffynak, Biharnak, Lukácsnak és Kovacevicznak már hónapok multával adták a legmagasabb címet.

Az új kabinet.

A hivatalos lap tegnapi száma, mint fentebb már említettük, közli az új miniszterek kinevezését illetőleg a volt földművelésügyi miniszter elbocsátását. A lap élén van György Endre elbocsátása, mely egy komoly hazafi távozását jelenti (egyetlen ember, aki komolyan vette a Fejérváry-kormány kiküldetését s aki, mikor a küldetés meghiusult, kötelességének tartotta visszavonulni) s mely így szól:

Kedves György! Magyar minisztériumom lemondása és saját kérelme folytán önt földművelésügyi magyar miniszteri állásától, hü és buzgó szolgálatainak teljes elismerése mellett kegyelemben felmentem. Kelt Bécsben, 1905. évi október hó 18-án. *Ferencz József* s. k., báró *Fejérváry Géza* s. k.

Ezután következik a kabinet megalakítását tartalmazó királyi kézirat következő szövegei:

Magyar miniszterelnököm előterjesztése folytán igazságügyminiszteremmé *Lányi Bertalan*, kereskedelemügyi miniszteremmé *Vörös László*t, belügyminiszteremmé *Kristóffy József*et, honvédelmi miniszteremmé *Bihar Ferencz* altábornagyot, vallás- és közoktatásügyi miniszteremmé *Lukács György*öt és horvát-szlavon-dalmátországi tárcza nélküli miniszteremmé *Kovács István* új-ból kinevezem, illetőleg ezen eddig is viselt állásaikban ismét megerősítem; továbbá földművelésügyi miniszteremmé báró *Heilitsch Artur* nyugalmazott erdőigazgatót kinevezem; végre a pénzügyminisztérium, valamint a Személyem körüli minisztérium ideiglenes vezetésével előterjesztő miniszterelnökömet bízom meg.

fővárosába, a nép által zajosan fogadva, fényére, hatalmára büszkébben, mint valaha s azután a derék testőrség nemes sebekkel telve, Eylaunál oly jelesül viselkedett tábornoka oly bátor, annyi vitzet tett mutathat fel! Büntessen e ott, holl jutalmazni kellene? Nem! Ennyi enyhítő körülmény még a császár haragját is lefegyveze! De Soult tábornokot mégis magához hívatta és néhány közömbös szó váltása után így szólt hozzá:

— Hallo! Ugyan szép dolgokat vittél végbe Mainzban? . . . — Soult egyike volt azon keveseknek, kiket Napoleon tegezett. — Vámtisztjeim a Rajnába akartad fojtani? Szólj! Megmerted volna ezt tenni?

— Igen, sire, tábornoki szavamat adom reá — felelt Soult.

— Dehogyan tetted volna!

— Sire! Megsértése lett volna az egész testőrségnek, ha kocsijainkat megvizsgálták volna. En katonai becsületemre állítom, meg tettem volna.

— Bah! Mondom, csak tréfálni akartál, — bizonyítja újra Napoleon jóindulattal — azt is tudom, miért? Dugáró volt veled.

— Velem, sire . . . ?

— Igen, veled! Westphaliában vásznat vásároltál, hogy házatad újra rendezd be, mivel gondoltad hogy szenátorra teszel.

— Sire . . .

— Nos hát nem is csatlakoztál! De eszedbe ne jusson máskor hasonló tréfát üzni vámtisztjeimmel, mert császári szavamra, katonai törvényszékem elé idézve, az egész testőrség szemeláttára lövetlek főbe! Most menj és készítsd el szenatori ruhádat.

Ez alkalommal egyszermind magyar miniszterelnököm előterjesztésére *Lányi Bertalan* igazságügyi, *Vörös László* kereskedelemügyi, *Kristóffy József* belügyi, *Bihar Ferencz* altábornagy honvédelmi, *Lukács György* vallás- és közoktatásügyi minisztereknek, valamint *Kovács István* horvát-szlavon-dalmátországi tárcza nélküli minisztereknek a *belső titkos tanácsosi* méltóságot díjmentesen adományozom s e részben Házam és a külügyek miniszterét egyidejűleg kellően utasítom. Az illetőkhöz intézett kézirataimat további intézkedés végett idezárom. Kelt Bécsben, 1905. évi október hó 18-án, *Ferencz József* s. k., báró *Fejérváry Géza* s. k.

Végül jönnek az egyesekhez külön intézett kéziratok, melynek lenyomatását feleslegesnek tartjuk.

A lista a tegnap közölt névsortól annyiban különbözik, hogy Dániel és Szécsen nevei hiányoznak belőle. Mindkettő a tegnapi nap folyamán a lapokban megnyilatkozott közlemény hatása alatt az utolsó perczen minden kapacitálás dacára visszalépett. Jobb meggyőződésre tértek és nem kívántak osztozni Fejérváryék szerepében. Így Fejérváry kénytelen volt a pénzügyminiszterséget, melyhez oly kiválóan ért és a király személye körüli miniszterséget is magának megtartani. És ebben a tényben van valami megnyugtató; már nincs Magyarországon három ember, aki az adott körülmények között miniszterségre vágyik és annak az egynek ellenében, akiben megvolt a politikai erkölcsstelség bátorsága, akadt egy másik, aki megköszönte a kétes tiszteletet és félreállott.

A szabadelvűpárt.

A szabadelvűpártnak az új kormány iránt való hajlandóságairól a kormány tulzott módon optimista várakozással van. Az tagadhatatlan, hogy a párt régibb tagjai szemében a Fejérváry-kabinet a saját vérükből való vér, a lelkükből sarjadzott lélek s ha rajtuk állana, habozás nélkül csatlakoznának is hozzá, amivel elérnék, hogy legalább vannak valahol s gondoskodik valaki róluk.

Azonban érzik az ország hangulatának a nagy nyomását és nem mernek ezzel szembe szállni. A párt újabbán megválasztott képviselői közül pedig éppen csak néhány kétségbeesetten ambiciózus ifju nagyság szánta el magát arra, hogy átlép a kormány pártjára, mivel neki ugy sincsen veszíteni valója. Az általános választói jog a jelszó, amelynek lepiével a kilépők takarózni fognak, de a pártban az a nézet, hogy legfőlebb harmincz képviselő követi el magán a politikai harakirit. Egyelőre szó sincsen szecesszióról s a haladópart érdekében való akció akkor indul meg a pártban, amikor ismeretessé válik a lépvevessző, amelyet kitesznek a gimplik elé, amelyek már alig várják, hogy rárepülhessenek. A kormány programja a jövő hét felében válik ismeretessé — Fejérváry a Tisza-módszer szerint valami bankettet akarna megrendelni magának, amelyen nagy beszéd keretében terjesztené elő a terveit — s nyomban utána értekezletet tart a szabadelvűpárt és megállapítja a magatartását.

Az bizonyos, hogy valami kemény intranzigensen kemény ellenzéki álláspontra nem helyezkedik Fejérváryval szemben, de az is kizártnak tekinthető, hogy a többség a kormánynak külsőségeiben is kedvező határozatot

hoz. Tisza a párt zömével egyelőre várakozó állásponton marad.

A vezérbizottság.

Kossuth Ferencz, aki jelenleg vidéken tartózkodik, pénteken reggel érkezik vissza Budapestre és még aznap intézkedik a vezérbizottság egybehívása dolgában.

Ugy értesülünk, hogy a vezérbizottsági értekezlet hétfőn lesz.

Válasz Kőszeghy József főmérnök urnak.*

Mindenekelőtt engedje meg igen tisztelt főmérnök ur, hogy amennyiben úgy is *»névtelen hősnek«* nevezett tegnapi cikkében, az ismeretlenség homályából ki nem lépve válaszoljak, azaz *»névtelen hős«* maradjak. Igaza van, Ön igen türelmes ember; *nagy türelem* kell ahhoz, hogy évente öt-hat panaszunkat a szintén türelmes papirosról elolvassa, ellenben *kis türelem* kell ahhoz, hogy valaki éveken át naponta vagy porban fulldokoljon, vagy sárban lubiczkoljon. Elismerem, mi vagyunk a farkasok, a kik Önnek, türelmes bárányának, szemére vetjük, hogy a Pray utcza és a Káptalan-sor nyáron porral, télen sárral egy kissé zavaros. Azzal sem védekezünk, hogy utóvégre nem tehetünk róla, nem néma hálnak születünk, de hangos farkasnak. Elismerjük, hogy panaszunkat türelmesen hallgatva, a mérték betelése után jogosan kiállt fel a gyenge szívű bakkárral: *Dobjátok ki ezt a koldust a szobámból, mert megreped a szívem!* De mielőtt még kidobná a koldust szuverén felsősége terméből, engedje meg, hogy cikkének némely tévedéseire rámutassak.

A főmérnök ur azt mondja: a *»Káptalan-sor, na meg a Pray György-utcza forgalma a Schlauch-tér és Múzeum-utcza forgalmához viszonyítva kicsiny.«* Ezzel szemben mi, kik itt lakván a Pray-utczán, nap-nap után tanui vagyunk e sáros vidék forgalmának, konstatáljuk, hogy a Pray-utcai és a Káptalansori forgalom, kocsiforgalom nagyobb mint a Schlauch-téri és Múzeum-utcai. A Pray György-utczáról és Temető-utczáról jövő kettős forgalom a Káptalan-soron áthaladva a Schlauch-park szegleténél ketté válik, egyrészt a Villa-sor mentén a Fő-utcza felé, másrészt a püspöki kert fala mentén a Rét felé indul. Rendes körülmények között is a Pray-utczán át sokkal több szekér jár, mint a Múzeum-utczán. Közvetlen és hosszas tapasztalat alapján ismételten konstatáljuk tehát, hogy a Pray-utcza és Káptalan-sor a legforgalmasabb utvonalak közé tartozik.

Nem szerencsésebb a főmérnök ur Vitéz-utcai érvelésével sem. A Vitéz-utcza az a rész, amely a Rédey-kerttől az Aradi utig tart, amelyről tehát szó volt, semmiféle állatvásári forgalmat nem szolgál, annál kevésbé, mert a Rédey-kert felől kocsiforgalomnak el lévén zárva, zsákutcza.]

Mit mondjunk a főmérnök ur azon állításához, hogy a *»Pray-utczán máskor a madár sem jár!«* Ilyet hallva méltán kérdezhetnők, *Nagyváradon* lakik e a főmérnök ur? Nyugodjunk meg, itt lakik, hanem ezt struczmadár módjára mondta. Mintha bizony nem azt hánytorgatnók évek óta, hogy a Püspöki felől jövő parasztkocsik mind a Pray-utczán jönnek le, itt hajtanak le a Káptalan-soron, részint kö-

vezet kerülés szempontjából, részint hogy hid nélkül, vám nélkül keljenek át a Körözs hullámain. Az ilyen állítás: a Pray-utczán máskor a madár sem jár, tehát ignotos fallit, *notis est derisui*; félrevezeti a tájékozatlanokat, megneveteti a tájékozottakat.

Bodóné szerepére vállalkozik a főmérnök ur, midőn Ujváros emelésének szükséges voltáról elmélkedik. *For heavens sake! Per deos immortales!* ki a majd megmondjuk ki akarja Ujvárost elnyomni? De hát Ujváros emelésére okvetlenül szükséges az, hogy a Pray-utca, meg a Káptalansor vizözön előtti állapotban sinlődjék? Azután mi szükség volt odavetni: *»Én részemről büszkébb vagyok arra, hogy Nagyváradon sok a gyár, a kémény, mint arra, hogy sok a torony!«* Bántottuk mi a gyárkéményeket, hogy így neki ront a toronyoknak!? Ingyen is elismerjük, hogy a gyárkémények füstösek, piszkosak és hasznosak. Egészségi szempontból és tisztalítás szempontjából azonban alighanem a toronyoknak kell előnyt adni. A főmérnök ur is torony alatt (no nem templom torony alatt!) tervezett, nem pedig gyárkémény szomszédságában.

Homéroszi kacajra fakasztott bennünket a főmérnök ur utolsó mondata: *»Nyolcz-tíz nap alatt a Pray-utczán minden csendes lesz.«* *»Álmodtam szépet gyönyörűt.«* Igen a Sipka szorosban, de nem a Pray-utczán. Jöjjön ide csak egy hétfői napon, tisztelt főmérnök ur és tapasztalni fogja, hogy mennyire szeretik a vidéki szekerek a Pray-utczát.

Hanem végezzünk. Türelmesen lenyelve a lekicsinylést, amelynek a főmérnök ur kifejezést adott pápaszemes atyafiával szemben, a rosszat jóval fizetve vissza, készséggel elismerjük, hogy az utolsó években, mint arra a főmérnök ur önértetesen rámutat, Nagyváradon bámulatos haladást tapasztaltunk és pedig kétség kívül jó részt a főmérnök ur érdeméből: de éppen azért esik keservesen, hogy ebből a haladásból épen a város egyik legforgalmasabb utvonala, ahol véletlenül épen mi lakunk, a Pray-utca és a Káptalansor maradt ki. Nem csak a mi érdekünk, hanem az egész város érdeke, hogy a fővonalak jó karban legyenek.

A névtelen hős.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Okt. 22. A koldusápoló egyesület vál. ülése d. u. 5 órakor.

Okt. 31. Weston Willy Wágner-estéje, a Kereskedelmi Csarnokban.

Napról-napra.

Kalendáriumok.

Mi tagadás benne innen-onnan végére járunk az esztendőnek. Októbertől már alig van vissza egy-két nap. November, december, aztán ebben az évben nincs több *ember*. Ugy elmulik egy-kettőre, mintha soha itt sem lett volna. Egyszer csak ránk köszönt az új esztendő, hogy új *vágyakat* öntsön belénk, új *reményeket* keltsen, végül pedig új *csalódásokat* hozzon. Aki nem hiszi, hogy így elröpül a sárga cserebogárral együtt az idő is, nézze meg a *kalendáriumot*.

Könnyű ezen derülve napirendre térni. Ugyan ki nézeget manap kalendáriumot ugyebár? Ur nem siet, nem csodálkozik és nem

fizet. Hozzá tehetjük azt is, hogy nem lapozgat naptárakban.

Minnek is, mikor a váltót lejáratkor amugy is bemutatják. Másként van a nép, főként a falusi. Földmivesek, kisiparosok, mesterlegények, napszamosok. Bizony ezeknek, ha olvasgatnak, egyedüli olvasmányuk a népujság, meg a kalendárium, a népnaptár. Sok van abban. Egyszerű észjárású ember, aki amugy is lassan birkózik meg, sokáig bajlódik a betűvel, őszre, sőt egész télre való olvasmányt talál benne. Eltűnődik, elgondolkodik rajta, amit ott olvas, elnézi a képeket s elmulat velük. Tavasszal, nyáron, ritkán jut az olvasáshoz, de amit télen olvasott, még ilyenkor is foglalkoztatja, ha épen nincs egyéb teendője s napi elfoglaltsága, aggodalmi mellett ideje jut, hogy egy keveset szórakozzék s munkakörétől távoli dolgozon jártassa gondolatait.

Amilyen kicsinylőleg beszél az aszfalt, az arslán, a könnyű, gondtalan élet embere s a fölületesség, meg a korlátoltság a naptárakról, olyan kiváló gonddal kell velük foglalkozni a társadalom igazán nívón álló, higgadt, munkás, komoly elemeinek — *az egyszerű szociális rétegek*, a nép szempontjából. A nyomtatott betűnek az alsóbb osztályokra tudvalevően rendkívül nagy a hatása. A szociáldemokrácia pusztításai mutatják legsiralmasabban, de mutatja másrészt üdvös eredményeiben a *katholikus renesszánsz is*.

Már pedig ezt a nyomtatott betűt a népnél, főként falun a kalendáriumok, a népnaptárak képviselik per eminentiam. Népujság nem minden falusi házhoz jár, de népnaptárt csak valamennyire civilizált vidéken is, ugy szólván a legszegényebb zsellér, napszamos, munkás is tart. Ez szinte *életszükséglet*, amely nélkül a falusi ember épen ugy nem tud ekzisztálni, ahogy többé-kevésbé az intelligens világ sem lehet el encziklopedikus segédkönyvek nélkül. *A naptár a nép lekszikona.*

Igy állván a dolog, nemcsak hogy közömbös nem lehet azokra, akik a néppel hivatászerűleg foglalkoznak, hogy milyen naptárak forognak közkézen, az egyszerű emberek világában, de erkölcsi, lelkiismeretbeli *kötelességük*, a naptárügynek utána járni s minden rendelkezésükre álló módon és eszközzel — pedig hány van ilyen — a bevallottan keresztény naptáraknak a lelelkesebb, a legpraktikusabb propagandát teremteni. Hála Isten van nekünk tartalmas, élénk, változatos, pompásan illusztrált s amellet jutányos, olcsó keresztény naptárunk elég.

A *szombathelyi Jézus Szive* naptár már megjelent, szokás szerint két nyelven, magyarul és vendül. Várjuk már a *Néppárti Naptárt*, a *győri Szent Család* naptárt, amely magyarul, németül, horvátul szokott megjelenni. Aztán *Szatmárt* is készül már a Pázmány-naptár. Van ezeken kívül még vallásos, jó naptárunk nem egy, sem kettő. Budapestben is, a vidéken is. Ahol tehát az volna a kifogás, hogy egy falu népének, vagy egy város egyszerű lakosságának változatosság kell, nem lehet minden háznál egy ugyanazon naptár, ott elég erre a nagy választékra utalni.

Kinek melyik jobban tetszik. Hadd cseréljék ki egymással a naptárakat s a gondolatoikat a jó ismerősök, rokonok, szomszédok.

Dolgozzunk tehát. Most van itt az ideje, amikor a vörös tábor garmadaszám árulja naptárait és szedi értük a *Jakab-fillért*. Vágjunk elébük. Nemkülönben a szintelen hebehurgya

* Szabadság 1905. október 19.

sem hus, sem hal izü, elvtelen naptáraknak is, amelyek tisztán üzleti spekulációra épültek, amelyeknek csak a haszon, a rebach, a gesett, a harácsolás a céljuk s amelyek talán még a legádázabb ellenségnél is veszedelmesebbek, mert *indifferentizmusra* nevelnek.

Vegyünk példát az ország egyéb részeiről. Főként a *Dunántúlról* és a *Felvidékről*. Ott dolgoznak, ott résen vannak, ott kitesznek magukért, akiknek kötelességük.

Városokban a legényegyesületek, népkörök, munkásegyletek fáradoznak a terjesztés munkáján, a hitbuzgalmi egyesületekkel karöltve. Hát még falun! Egy-egy faluba, egy-egy plebánia területére *száz, meg száz* keresztény naptárt rendelnek s úgy viszik a nép közé és *egy fia sem marad megvásárlatlanul.* (h)

* **A polgármestert megoperálták.** A város egész közönsége őszinte részvétellel kísérte *Rimler* Károly polgármester betegségének lefolyását. Tudvalevőleg a polgárnagy *Kreutzen* fürdőben keresett a nyáron gyógyulást s mikor haza akart utazni, az utolsó előtti napon régebbi baja rosszabbra fordult. Azzal a szándékkal utazott haza Nagyváradra, hogy pár nap múlva a fővárosba menjen s operálásnak vesse alá magát. Mivel azonban állapota nem javult, az operációt tegnap Nagyváradon kellett végezni a beteg polgármesteren. Dr *Hersl* Manó budapesti egyetemi tanár tegnap sikeresen hajtotta végre az operációt s a tályogot eltávolította. Az orvosi művét igen jól sikerült s most már rövid idő múlva visszanyeri teljes egészségét közszeretben álló polgármesterünk. A sikerült operáció hírét bizonyára örömmel fogadja a város egész közönsége.

* **Zana Ágoston jubileuma.** Szép családi ünnepet ült a napokban *Zana Ágoston*, Nagyvárad város régi polgára, házasságának 40 ik évfordulóját szűk családi körben ünnepelte. A szép alkalomból sokan gratuláltak a derék öreg polgárt.

* **Vasutasok vasárnapi munkaszünete.** Vörös László kereskedelmi miniszter a vasutaknál a vasárnapi árufelvételeket illetőleg újításokat hozott be, amelyekkel a vasuti alkalmazottaknak a vasárnapi pihenést biztosítja. A miniszter ugyanis utasította az államvasutak igazgatóságát, hogy a többi magyar vasutakkal egyetértőleg terjeszzen elő javaslatokat, melyek szerint a vasuti üzletszabályzat a vasárnapi munkaszünetről szóló törvénnyel összhangzásba hozassék. Az előterjesztés alapján a miniszter most rendeletet bycsátott ki, melynek értelmében az áruforgalom a pályaudvarokon, a törvényes pihenőnapokon a következőképpen bonyolítatik le: Vasárnapon felvételnek egész napon át a rendesen hivatalos órákon belül hullák. Déli 12 óráig gyorsárúk: hullák, sör, baromfi. Délelőtt 12 óráig jég. Kiadatnak egész napon át: élő állatok, hullák, robbanékony anyagok, gyorsárúk, sör. Délelőtt 10 óráig: jég. Szent István napján egész napon át a rendes hivatalos órákon belül, hullák. Kiadatnak egész napon át: élő állatok, hullák, robbanékony tárgyak. A miniszter e rendelkezése alapján lehetővé válik, hogy főképpen az állomási személyzet vasárnaponként felváltva munkaszünetet élvezzen.

* **Öngyilkossági kísérlet.** Tegnap V. M. urhölgy öngyilkossági kísérletet követett el. Ugyanis azt tartva szem előtt, hogy háromszor iszik a magyar, ő is háromszor ivott a szublimát oldatból. Amint tudtára jöttek az esetnek, rögtön elhivatták dr *Erdős* Adolf kórházi orvost, aki rögtönai segítségével elég sikeresen ellensúlyozta a mérge hatását, de remény nincs az életunt uriaszony felgyógyulásához.

Bartha Miklós.

Késső éjjel vesszük fővárosi telefontudósítónk útján a hirt, hogy *Bartha* Miklós országgyűlési képviselő, a kiváló publiczista, tegnap este 7 órakor budapesti lakásán agyszélhűdés következtében hirtelenül, váratlanul elhunyt. A függetlenségi eszme lelkes, meggyőződéses bajnoka volt s a meggyőződés a mai materialista világban föltétlenül tiszteletet érdemel. Nem tartozott ugyan a bevallott keresztény politika hívei közé, de sokszor teit vallomást pozitív keresztény hitéről s világnézetéről. A koalíció rendkívül nehezen pótolható erőt veszített benne.

Bartha Miklós született Rugonfalván Udvarhely megyében 1848. november 14-én. Jogot tanult a budapesti egyetemen s az 1872-ik év tolyamán Udvarhely megye első aljegyzője lett. Már a következő évben a megye egyik kerülete bevásárolta az országgyűlésre, hol a régi balközéppárthoz csatlakozott. Az 1875–80-iki ciklus alatt nem volt tagja a törvényhozásnak. Az 1880-ik esztendőben megalakította Kolozsvárott a függetlenségi párt erdélyi közlönyét, a mai napig is élő *Ellenzék*et. Ugyanez év őszén egy hírlapi cikke országos szenzációt keltett. Az eset hasonlít a *kassaihoz*. A cikk miatt két katonatiszt saját szobájában megtámadta és összevagdalta. Ez az esemény annyira növelte népszerűségét, hogy a következő általános képviselőválasztásánál, 1881-ben Kolozsvár első kerülete küldötte a parlamentbe. Azóta állandó tagja volt a képviselőháznak. Mindig a függetlenségi oldalon, főként *Ugron* mellett. Kiméltlen harcot indított, főként a »Magyarországban« a *Bánffy-kormány* ellen, ami miatt parlamenti tevékenysége rövid időre meg is szakadt 1896-ban. De már 1897 évi december 2-án folytatta állandó működését a törvényhozásban. Gyula város megválasztotta képviselőjének. 1901 óta Zenta képviselője. Mint publiczista az ő sajtóságosan tömör és színes stílusával kiváló tevékenységet fejtett ki a hírlapírás terén. A szépirodalom terén is működött. Említésre méltó itt *Hangulatok* című munkája *Kazár földön* című műve is nagy tetszést aratott. 1898-ban a *Pelófi Társaság* tagjai közé választotta. Az 1902-ik év telén a Vígsházban került előadásra *A feleség* című szindarabja. Kezdeményezője volt az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesületnek.

* **Százmillió örökség.** Nem mindennapi szerencse ért egy kőburgi orvost, aki a tengerentúlról száz millió dollárt örökölt. Az örökhagyó egy thüringiai tanítónak volt a fia, aki 1850. vándorolt ki az újvilágba és ott óriási vagyona tett szert és magas állást töltött be Minnnesota államban. Hirtelen, végrendelet nélkül halt meg a teljesen egyedül álló ember. A kőburgi orvos jelentkezett az örökségért és a bíróság oda is ítélte neki a horribilis vagyont.

* **Visszaélések a munkásigazolványokkal.** A földművelésügyi miniszter utalva a magyar államvasutak igazgatóságának a kereskedelmi miniszterhez intézett s innen orvoslás végett hozzá áttett fölterjesztésére körrendeletben adta tudtul a megyei és városi törvényhatóságoknak, hogy tudomására esett, miszerint munkásigazolványokat olyanok részére is ad ki egyik-másik előjáróság, akik egyáltalában nem gazdasági munkások és ezek csak azért igyekeznek hozzájutni a szóban forgó igazolványhoz, hogy a gazdasági munkásoknak megadott vasuti kedvezményt igénybe vehessék. Felhívja a miniszter a törvényhatóság első tisztviselőjét utasítsa az idevonatkozó rendelet pontos megtartására a kiállításra hivatott hatósági közegeket mert ellenkező esetben fegyelmi eljárás fog ellenük indítani s a felmerülő menetdíjkülönbözet erejéig vagyoniilag felelőssé tételnek. Felhívja a miniszter a gazdasági munkás igazolványokat

kezelő közegeket a nyilvántartás pontos kezelésére, a felügyelő hatóságot pedig a nyilvántartás szigorú ellenőrzésére. Továbbá közhíré tételni rendeli a miniszter, hogy tilos a munkásigazolvány átruházása. Akit rajta csípnék, egy esztendőre meg vonják tőle a vasuti kedvezményt s büntető eljárás is tételik ellene folyamatba.

* **Királyi elismerés.** A király elrendelte, hogy homoród-szentpáli *Szentpály* Gábor nagyváradi 4. honvédegyedelmű I. osztályú századosnak a honvéd nevelő és képző intézetben tanári minőségben teljesített több évi kiválóan buzgó és eredményteljes szolgálataiért a legfeljebb megelégedés kifejezése tudtul adassék.

* **Jóváhagyott alapítványi számadás.** A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumból *aláírás nélkül* leirat érkezett a városzhoz, melyben jóváhagyja a város kezelésében levő *Polák* Ede-féle ösztöndíjalapítvány 1904. évi számadását. Egyben felhívja a várost, hogy az alapítvány tőkét képező kötvényeket összeírattatás és az alapítvány nevére leendő kötnyvezés céljából a központi állampénztárhoz juttassa fel.

* **Féket a kocsikra.** A Fő-utca aszfalttozása és a villamos vasut folytán a kocsiközlekedésnél is újabb rend lép életbe, amire nagyon is szükség van. A főkapitány most elrendeli, hogy a kocsikra féket alkalmazzanak. Ezáltal a kocsik gyorsabb megállását akarják biztosítani. Ezenkívül jó volna még a gyors hajtás ellen is szigorú intézkedést léptetni életbe, mert a villamos vasut üzembe helyezése után még nagyobb szükség lesz erre, min eddig volt. A rendőrfőkapitány különben a következő rendeletet adta ki:

Felhívás a magánfogatok tulajdonosaihoz. A Fő utca aszfalttozása után immár elkerülhetetlenül szükséges, hogy a járművek közlekedése tekintetében is meghonosítottassék az aszfaltos utcákkal bíró nagy városokban kötelező új rend is. Ugy a gyalogjáró közönség, mint a villamos közlekedés biztonsága érdekében feltétlenül szükséges, hogy a személyszállító kocsik menetsebessége szabályozható, megállási képessége pedig teljes legyen. Miután a sikos és rugékony aszfalton ez másként nem eszközölhető, mint fék segítségével, felhívom a magánfogatok tulajdonosait, hogy mire a villamos közlekedés megnyílik, ami 1906. február 1-ére várható, fogataikat megfelelő fékkel láttassák el. Nagyvárad, 1905. október 18. *Gerő* Armin, r. főkapitány.

* **Önként jelentkezett.** Tegnapelőtt este egy fiatalember jelent meg a debreczeni rendőrségen. Az ifju meglehetősen züllött kinézése mutatta, hogy az utóbbi napokban sok szenvedésen ment át. Az éjjeli ügyeletes tiszt előtt előadta, hogy őt *Alekszi* Ferencnek hívják, 35 éves. A margitai járás Középes községében a körjegyzőségénél irnok volt, honnan okirathamítás és 140 korona elsikkasztása után megszökött. Október 3-ika óta kőborog szerte a falukban s minden pénze elfogyott. Ruhája felmondta a szolgálatot és az éhség és hideg kényszerítették arra, hogy magát a rendőrségnél feladja. Vallomása alapján *Alekszit* letartóztatták.

* **Elhunyt ifju színész.** Egy tehetséges fiatal színész korai haláláról részvétellel értesülünk. *Fasik* (Gyarmati) János színész, élete 22-ik évében tegnap a kőzkórházban rövid szenvedés után meghalt. A szegény fiatal ember elhunyt dr *Kazay* Kálmán orvost, mint nagybátyját s előkelő rokonságot sujtott nagy gyászszal. Néhány évvel ezelőtt Nagyváradon végezte iskoláit s a színészet iránt érzett hajlamát követve, Budapesten a színképezdében lépett, amelyet sikeresen elvégzett. Az ország több vidéki színházban is fellépett egy este. Az utóbbi időben súlyosabb tüdőbaj tá-

madta meg szervezetét, amely korai sirjába döntötte. Temetése holnap, szombaton délután lesz a biharmegyei közpórházból A család által kiadott gyászjelentés a következő:

Alulírottak fájdalomtól megtört szívvel tudatják, hogy felejthetetlen testvérük, unoka-öccsük és rokonuk fehérgyarmathi *Fassik* János színész életének 22-ik évében, folyó hó 19-én éjjel 4 órakor, rövid, de súlyos szenvedés után jobblétre szenderült. A drága halott földi maradványai folyó hó 21-én d. u. 4 órakor fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint a Biharmegyei közpórházból az olasz-i sírkertben örök nyugalomra tételni. Nagyvárad, 1905. október 19. Az örök világgóság fényeskedjék neki! Huszóczy Jánosné, Tapfer Mártonné, Somogyi Gyuláné, báró Miske Lászlóné, az elhunyt nagynénjei. Jassik István testvére.

* **Elárverezett közterület.** Nagyvárad város árverelő küldöttsége *Komlóssy* József gazdasági tanácsos elnöklete alatt tegnap délelőtt a városház bizottsági termében árverelést tartott a város tulajdonát képező s Madár- és Kápolna-utcák sarkán levő háztelekre. A kiáltási ár 868 korona volt. A legelőnyösebb ajánlatot Farkas József külvárosi polgár tette, ki 1601 koronát ajánlott meg a közterületért. Így a törvényhatóságnak a legközelebbi gyűlésen azt az indítványt teszi a tanács, hogy Farkas Józsefnek adja el az üres telket a megajánlott összegért.

* **Ötvenezer munkás elbocsátása.** Lipcséből jelentik: A szászországi és turingiai szövögyárak szövetsége egyhangulag elhatározta, hogy október 28-án az összes munkásokat elbocsátja. Ezzel a határozattal október 28-án ötvenezer munkás veszi el a kenyerét.

* **Árlejtés a honvédség élelmezésére.** Közöszírre teszem, hogy a m. kir. nagyvárad 4. honvéd gyalogezred közétkeztési bizottsága a legénység részére szükséges fűszer, főzelék, burgonya és liszt zsir és husneműek árlejtését az új honvéd laktanyában az élelmező tiszti irodában 13. szám alatt folyó évi november hó 15-én d. e. 10 órakor tartja meg; az árlejtési feltételek a városi katonai ügyosztály II. emelet 31. sz. szobájában az érdeklődők által megtekinthetők. Nagyvárad, 1905. október hó 13. Dr. *Istvánffy* István, tanácsos h.

* **Az osztálysorsjáték** tegnapi huzásán a következő számokat huzták ki — nyere-ménynyel:

20.000 koronát nyert: 40164.
10.000 koronát nyertek: 13911 89676
109877.
5000 koronát nyertek: 18389 63530
91643.
2000 koronát nyertek: 11821 19372 33199
37215 43917 45714 50294 55494 75788 76118
79775 90541 60532 95455 99052 101002
102218.
1000 koronát nyertek: 2042 2552 4068
4540 5863 7838 8579 15159 17249 26508
2769 32791 38940 39445 42683 44730 46827
48517 55842 88844 60151 63070 66908 68919
81739 90036 91058 97641 98751 108544.

A többi kihuzott számok 500 és 200 koronát nyertek.

* **Időjelzés.** A magyar királyi központi meteorologiai intézet időjelzése október 20 ára: Semmi, vagy kevés csapadék, éjjeli fagy.

* **Dóra-crém** a legjobb pattanások, szeplő, sömör és napégetés ellen ára 1 kor, *Dóra-szappan* 70 fillér, készíti „**Kigyó**”-gyógyszertár Nagyvárad, Bémer-tér Telefon: 431. szám.

* **Magas jutalék** kereshető. Ügyes aquisiteurök előleget kapnak. Új és különleges. (Nem biztosítás, könyv, részletsorsjegy, stb.) Ajánlatok >K 250< alatt *Fischer J. D.* hirdetési irodába, *Budapest IV., Gerlóczy utca 1. sz.* intézendők. 1342.

* **Ruhabeszerezésre** ajánljuk az uri közönség szives figyelmébe **Lebovits és Weisz** angol uri-divat szabó cégét *Nagyvárad, Fő-utca* Orsolya zárda-épület.

Édes, piros

Bakar-szólló!

kilója, míg a szüret tart

20 kr.

Mertz csemege-üzletében,

Nagyvárad, Körözs-utca. — Telefon: 448.

* **Fábry Testvérek** keresztény áruházat ajánljuk a n. é. közönség figyelmébe.

SZINHÁZ.

Heti műsor.

Péntek: *Józsi* vígjáték. (Ujdonság B.)

Szombat: *Józsi*. (C. bérlet.)

Vasárnap: *Télen*. (Népszinmű, bérletszünet.)

Az ifjusági előadások.

A Szigligeti színházban az idei szezonban is rendeznek a tanuló ifjuság számára előadásokat s ez ügyben tegnap délután a városházán az iskolák igazgatói értekezletre jöttek össze.

Dr. *Hoványi* Géza a színügyi bizottság elnöke vezette a tanácskozást s részt vettek: *Novotny F. Alfonz*, *Stauber József*, dr. *Kováts S. János*, özv. *Rechné Bauer Zsófia*, *Vinkler Lajos*, *Réz Mihály*, *Somogyi Károly* színigazgató és *Juricskay Barna* jegyző.

Az ülés megnyitása után *Somogyi Károly* színigazgató előterjesztése nyomán megindult a vita az elő adati kívánt darabok czime fölött. Minden iskola igazgatója előterjesztette a maga óhaját és nézetét, végre is megállapodtak abban, hogy hat ifjusági előadást rendeznek októbertől márcziusig illetve minden hónapban egyet. Szinre kerülnek pedig:

Coriolanus,
Elektra
Tell Vilmos
Falu rossza
Fenn az ernyő, nincsen kas,
Főszvény.

A sorrendet az igazgató belátására bízták. Az iskolák képviselői azon óhajuknak is kifejezést adtak, hogy az igazgató lehető legalacsonyabbra szabja a helyárat. Az igazgató megígérte, hogy óhajuknak eleget tesz, csak kérte, hassanak oda az igazgatók, hogy intéztük tanulóit lehető teljes számban jelenjenek meg. — A színigazgató az idén is a szegény és szorgalmas tanulók részére bizonyos számú, ingyen jegyeket fog bocsátani az igazgatók rendelkezésére.

Az első előadás a jövő hét csütörtökjén lesz délután.

Dunanan apó és fia utazása. A műsornak mindenkor élénkítője *Offenbach*. Az ő pompás zenéje, színes hangszerelése, pompás dallamai valódi élvezetet szereznek a nézőnek; csak helyeseini lehet, hogy a műsorba már az idény elején fölvezték *Offenbachot* s remélhetőleg nem marad el a folytatás.

Folytatást kívánunk az előadásban is. Elég jó összetanulásban egyenkint és összesen is ambícióval, tudással léptek fel a szereplők. Emeljük ki ezuttal *Tihanyit*, *Palásthyt*, *Aradi Arankát*, *Andayt*, *Bérczit*. Az énekkar csak egy-két finálét rontott el azzal, hogy a szoprán és az alt versenyeztek, melyik vág bele hamarabb? Persze hogy a vesztes — ártatlanul — szegény *Offenbach* maradt.

Józsi. Ma este kerül bemutatásra *Molnár Ferencz Józsi* című pompás vígjátéka, mely a Vigszínházban több mint ötvenszer került előadásra és a vidéki színpadokon jelenleg is mindenütt műsoron van. A czimsz-repet *Anday Terka* játssa, *Tihanyi* pedig egy öreg sváb szerepében fog parádézni, mert ez a szerep egyike a legjobb komikus szerepeknek.

A népszínház királyi páholya.

A Népszínházra egy idő óta rossz világ jár. Csapás csapás után érte ezt a hajdan nagy hírű intézetet s az igazgató-válságok aláásták régi jó hírnevét. Most egy reggeli lap a következőket írja a Népszínházról:

A Népszínházban tudvalevően, mint a két állami színházban és a Vigszínházban, külön udvari páholy áll a királyi család rendelkezésére. A királyi páholy bérösszegét, — mely a Népszínházban évenként négyezer korona — a kabinetiroda utalványozására a miniszterelnökség szokta folyósítani, a civillista terhére még pedig minden esztendőben október 15-én.

A Népszínház bérleti éve október 16-án kezdődik és erre a napra eddig minden évben befolyt a pénztárba a királyi páholy bérösszege.

Az idén a Népszínház jövedelme négyezer koronával apadni fog: az udvar nem bérlet többé páholyt a Népszínházban.

A Népszínház igazgatója *Vidor Pál* október 15-én megjelent a miniszterelnökségnél, hogy átvegye a királyi páholy ezidei bérösszegéről szóló utalványt. A miniszterelnökségnél, mint jó forrásból értesülünk, tudomására hozták, hogy a bérleti összeg nincs és nem is lesz kiutalványozva.

Arra a kérdésére, hogy mi az oka annak, hogy az udvar beszünteti a Népszínházban a páholybérletet, ridegen kijelentették neki: »Nincs indokolás!

A közelfekvő feltevés hogy az ex-lex miatt nem folyósítják a királyi páholy bérösszegét, elesik, mert az eddigi és legutóbb a tavalyi ex-lex idején ezt az összeget, minden fennakadás nélkül, kiadták a Népszínháznak. Miért nem kíván tehát az udvar tovább páholybérletet lenni a Népszínháznak?

Igazságszolgáltatás.

A juhkolomp.

Purtán György és *Petrucz* Kosztán juhász-bojtárok a hosszuaszói határban az erdő mentén tilos területen legeltették nyájukat márczius 11-én délelőtt. *Kecskés Miklós* erdőőr tetten-érte és megzálogolta őket. Elvett tőlük egy juhkolompot. Föl is irta nevüket jegyzőkönyvébe. Délután megint találkoztak a bojtárok az erdőkerülővel s ekkor neki támadtak, hogy visszaszerezze a kolompot. Saját fegyverével véresre verték s mikor így harczképtelenné tettek, elvették tőle erőszakkal a zálogot, meg a noteszt, amelybe nevük föl volt írva. Az ügyet tegnap tárgyalta az esküdtszék, amely előtt rablás büntetéssel terhelve állottak a vádlottak.

Elsőrendű vádlottat, aki a hülyeséget sikertelenül szimulálta *Fanta Róbert Adolf* dr ügyvédjelölt védte. A tárgyalás a védelem speciális indítványai következtében egyszerű tényállása mellett is igen hosszúra nyúlt. Később este hirdették ki a verdiktet, amely *súlyos testi sérülésben* mondotta ki bűnösnek a vádlottakat, akiket a bíróság fejenként 1 évi és hat havi börtönrre ítél. *Purtán* büntetéséből 3, *Petrucz*-ból 5 hónapot számít be a bíróság. A védelem semmisségi panasszal élt. Vádlottakat a jogerőre emelkedésig szabadlábra helyezték.

TANÜGY.

Értesítés az iparos segédek szakrajztanfolyamának megnyitása tárgyában. A nm. vall. és közokt. miniszterium segítségével mellett iparos segédek és önálló

iparosok részére november—március hónapok alatt a folyó tanévben a következő tanfolyamok szerveztettek: 1. Építőiparosok tanfolyama: Tervezés és költségvetés, előadó: Csordacsics F. városi építész. Szerkezettan és gyakorlati építész, előadó: Lánzy I. építész. 2. Fémiparosok tf., előadó: — 3. Faiparosok tf., előadók: Domokos A. szaktanár és Szabó K. asztalos m. 4. Kocsigyártók tf., előadó: Varga M. kocsigy. m. 5. Kádárok tf., előadó: Reimann J. kádár m. 6. Czipészek tf., előadó: Fejér Jenő czipész m. 7. Szabók tanfolyam, előadó: Sz. Kocsis János szabó mester. — 8. Diszitményi tanf. szobafestők stb. részére, előadó: Kovács László rajztanár. 9. Elméleti előadások az irodalom, alkotm. t. stb. köréből, előadó Budaházy K. tanár. A tanfolyam végzéséről a hallgatók bizonyítványt nyernek. Az előadások az építőiparosoknál nov. 15-én, a többi tanfolyamon nov. 5-én veszik kezdetüket. Beiratás végett jelentkezhetni nov. 5-ig a tanfolyam igazgatóságánál (Nagypiacz, közs. polg. isk. épület.) Nagyvárad, 1905. okt. 18. *Ragány* János, iparokt. biz. elnök. *Szűcs* Izsó, a tanf. igazgatója.

TÁVIRATOK.

A válság.

Az új kabinet.

Budapest, okt. 19. (Saját tud. táv.) Meg van tehát az új kabinet, de bár udvari légkörben született, úgy látszik még a miniszteriumok büróiban szokásos elemi illemszabályokat sem tudja betartani. Az új földmívelésügyi miniszter, *Feilitzsh* ugyanis már most nyomban elfoglalta hivatalát, noha a szokásos gyakorlat az, hogy a lelépő miniszter előbb *elbucszik*. — A pénzügyminiszteri tárczát megint csak Fejérváry volt kénytelen megtartani, miután az önzetlen *Mattekovics* csak úgy volt hajlandó elvállalni, ha a különböző bankoknál elfoglalt állásából folyó jövedelmét, amely mintegy 1 millió koronát tesz ki, kárpótolják.

Ebből nem lett semmi, így a pénzügyminiszterség is Fejérváry nyakán maradt — névleg. Mert tényleg tovább is Popovics fogja vezetni. — Szécsen Miklós gróf sem kért az a latere miniszterségből, az is megmaradt Fejérvárynak. A vatikáni nagykövet már Rómában van. Ő szentsége már kihallgatáson is fogadta.

A félhivatalos értesülése szerint egyébként a kormány alkalmat keres, hogy a nyilvánosság előtt megismertesse részletes programját.

A titkos tanácsosi kinevezés a kormány bécsi intimusa szerint is, nem ok nélkül szolgál demonstrációk tárgyául. A titkos tanácsosi jelleget más esetekben csak *egy évi* miniszteri működés után szokták elnyerni a miniszterek.

Köszövény hírek Apponyiról.

Apponyi Albert gróf egészségi állapotáról, nyilván tendenciózus forrásból, a legbadarabb rosszakaratu híreszteléseket terjesztik a fővárosban. Czáfolatul a rosszakaratu mende-mondára Apponyi egy könyomatoshoz a következő táviratot intézte:

— *Semmi bajom.* Ugy szintén *Kaas* Ivor báró néppárti képviselőhöz, Apponyi régi bizalmas barátjához is azt a

táviratot intézte a grófhöz: nyilvánosságra, hogy teljesen egészséges.

Apponyi cikke

Ugyancsak Apponyi cikket ír a *H—k*-ban, amelyben foglalkozik a reaktíváló kéziratával. A kormány, írja a cikk, annyira parlamentáris, hogy kerüli a parlamentet.

Ez csak amolyan *fakultatív* parlamentarizmus. Mókázás az alkotmány sarkalatos alapelveivel. A kormány egyenesen diktálni akarja a maga akaratát és fölfogását a nemzetre. Ha aztán így nem sikerül boldogulni a parlamenttel, akkor egyszerűen elnapoltatja.

A főispánok.

Egy függetlenségi esti lap értesülése szerint a tegnapi minisztertanács döntött a főispánok ügyében. Sok főispán lemondását elfogadták, sok újat kombináltak.

A kibérelt sajtó.

Ugyancsak nevezett forrás szerint a kormány meg akarja vásárolni a sajtó azon részét, amely ilyen célokra mindenkor kapható. Hír szerint 1 millió hétszáz ezer koronát szántak erre a célra.

Körber a helyzetéről.

A római Tribuna bécsi levelezője megkérdezte Körber volt miniszterelnököt, hogy mi a véleménye a magyar válságról. Körber kijelentette, hogy ismeri a mostani helyzet komolyságát, de hozzátette, hogy Ausztria és Magyarország közti válságnak nem lehet nagyobb jelentőséget tulajdonítani, mint a különböző államok közt gyakran felmerülő konfliktusoknak. Kijelentette, hogy még mindig bizik a válság békés és gyors elintézésében. Kétségtelen, hogy a válság akut s el lehetett volna kerülni, hogy megint kiélesedjék. Meg vagyok győződve, hogy a monarchia két államának kölcsönös érdekei annyira egymáshoz vannak fűzve, hogy ez a közösség ellen való befolyásukat lefogja győzni. Az új kormány programja valószínűleg alkalmas lesz a béke megteremtésére. Általános választójogról tartózkodóan nyilatkozott. Mindezekelőtt a nemzetiségi kérdés komoly akadálya ilyen reform keresztülvételének.

Ami a kereskedelmi szerződéseket illeti, Olaszország nyugodtan várhatja a bekövetkező eseményeket. Örül, hogy a két állam között a kereskedelmi szerződések tárgyalását be lehetett fejezni.

Bartha Miklós halála.

Budapest, okt. 18. (Saját tud. táv.) Bartha mintegy két héttel ezelőtt kerülésében járt Zentán, ahol meghült. Tegnap délután rosszul lett, kezelő orvosa *Imrédy* dr. ápolása után jobbra fordult állapota. Este vacsorához ült, hirtelen lefordult székéről s meghalt.

Baneth Budapesten.

Budapest, október 19. (Saját tud. táv.) Bakonyi kihallgatta Baneth iskolatársát, Hajdu Miklós újságíró. Baneth ma délután 2 órakor Budapestre érkezett. Kihallgatták, de le nem tartóztatták. A kéziratot Zigánytól kapta.

A kassai brutalitás.

Budapest, október 19. (Saját tud. táv.) Az illetékes katonai bíróság november közepén fogja tárgyalni a Seress-ügyet. Hír szerint föl fogják menteni a két tisztet a gyilkosság büntetvének vádjá alól.

Elkobzott ujság.

Budapest, okt. 19. (Saját tud. távirata.) Az *Egyetértést* Papp Zoltán cikke miatt elkobzták.

NYILTTÉR.

TÖRT SZÁMOK

TANÍTÁSA ÉS TANULÁSA

középiskolába készülő tanulóknak, kisiparosok és kisgazdák számára.

Írta: **RÁTKAY JÓZSEF.**

Kapható a

Szent László nyomdában.

Szilágyi Dezső-utca 5. sz.

Ára **20 fillér.**

Vidékre 25 fillér előleges beküldése mellett bármintesen küldetik meg.

REGÉNYCSARNOK.

A sellő.

Írta: **Wells H. G.** — Angolból fordította — r.

Aztán igyekeztek kijutni egyszerre a tengerből. Ebben a műveletben erősen segítette őket Buntingné asszony, aki egész súlyával huzta a köteleket, aztán megfordult, s huzta több yardnyira a víz szélétől. — Miss Glendower észrevette a válságos helyzetet s előjött, egyik kezében Sir George Tressady, a másik kezével szeméit törölve s felkiáltott határozott hangon:

— Meg kell menteni!

A szolgálok kiabáltak, de a két férfi teljes lélekjelenléttel cselekedett.

— Fred! Naxdorr létráját! — mondotta Bunting Randolph ur, mert a szomszédnak a szokásos kőlépcsők helyett magas fala nézett a tengerre, arról pedig hosszú falajtörja nyult le. Egy pillanat alatt ledobták kabátjukat, mellényüket, nyakravalójukat, czipőjüket s rohantak lefelé a szomszéd létráján a vízbe.

— Hova ment? — kérde Fred.

— Erre egyenest! — mondá Bunting ur s mintha csak megakarna erősíteni szavait, ismét feltűnt egy kar és «valami sötétség» — valami, amire én hajlandó vagyok azt hinni, hogy a sellő természetének valami körvonala lehetett.

A két derék ur egyike sem volt járatos az uszásban — valóban, Bunting ur felindulásában mindent elfelejtett az uszásból, amit már tudott — hanem azért vitézül végig kusztak a létra két oldalán, aztán ellődultak tőle a mélybe, úgy hogy nem hoztak szegyent az angol nemzetre és fajra.

Azonban én azt gondolom, hogy ezek az urak még sem voltak egészen otthonosak az

egy valósággal elmerült egyén mentésében. Kutatásaim közben e tekintetben fájdalmas bizonyosságra bukkantam; mert kétségtelen tény, hogy míg Bunting Fred erősen uszott a létra egyik oldalával szemben s így azt tengelye körül lassan megfordította, addig Bunting ur meg lehetős menységű tengervizet nyelt.

Es akkor váratlanul mellettük ismét a sellő, egyik karjával Bunting ur termetét fogta át, másik a létrán volt. Egyáltalán nem látszott halványnak vagy megijedtnak, a lélekzete sem fogyott ki, Fred azt mondta, mikor kereszkérdések alá fogtam, hogy akkor nagyon fel volt izgatva ahhoz, hogy részleteket jegyzett volna meg. A sellő mosolygott s kedves hangon jegyezte meg.

— Görcsöt kaptam.

Erről mind a két férfi meg volt győződve. Bunting ur éppen azt akarta mondani, hogy csak tartsa magát szilárdan és megmenekül — mikor egy kis hullám csaknem egyenest a szájának tartott s erős köpködésre izgatta.

— Majd megmentjük! — mondta Fred vagy mondott ehhez hasonlót, aztán ott lógtak mind.

Ugy látszott, egy kis időre hintáztak. Fred azt mondja, a sellő nyugodtan, bár egy kissé zavartan nézett s úgy látszott nézegette a távolságot a part felé.

— Azt hiszi megment? — kérde

Fred megpróbálta elgondolni, mi is történhetnék, mielőtt atyja elmerülne.

— Megmentjük! — felelte.

— Partra visznek?

A sellő hűvösen viselkedett, s Fred jónak látta tervét bővebben kifejtetni:

— Meg kell próbálni megfogni a létra végét — kinyújtani a lábat — csak pár yardnyi mély itt — ha legalább megtehetnők, hogy —

— Egy — percze levegőt — uft! tengervíz! — mondá Bunting ur. Uft!

Fred előtt csoda történt.

A víz habzott, mint habzik a propeller csavarja körül, s Fred megragadta a sellőt és a létrát éppen akkor, mikor megakadályozni vélte azt, hogy a hullám kisodorja őt a csatornába. Szemei elől atyja eltűnt, arcán a rémület kifejezésével, majd megint feltűnt távolabb, hátrább s mintha utolszor a létrához kapott volna. Csusztak vagy egy tucsat yardnyit a partfelé, csakhamar őt lábnyinál sekélyebb vízben voltak és Fred szilárd talajt érzett lábai alatt.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatözsde határideje.

Budapest, okt. 19.

Buza okt. — — — —	16 38
Rozs okt.-re — — — —	13 16
Tengeri április 1906. — — — —	13 38
Zab ápr.-ra — — — —	13 16
Repeze aug.-ra — — — —	21 06

Értéktözsde.

Budapest, okt. 19.

Osztrák hitelrészvény — — —	678.—
Magyar hitelrészvény — — —	706.—
Leszámitoló bank — — —	499.—
Rimamurányi — — —	548.—
Osztrák-no. államvasuti részvény	681 75
Közuti vasut — — —	582 50
Városi villamos vasut — — —	316 50

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1905 okt. 19-én.

Magyar aranyjárdék 4% — — —	119 30
Magyar koronajárdék 4 — % — — —	96 —
Magyar koronajárdék 3 1/2 % — — —	96 75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4% —	96 —
Horváth-szlavon földterhermentesítési kötvény	97 50
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcsön —	2 19
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön —	16 3
Osztrák járadék papírban — — —	100 20
Osztrák járadék ezüstben — — —	101 20
Osztrák járadék aranyban — — —	119 40
Osztrák korona járadék — — —	100 45
1860. oszt. államsorsjegyek — — —	1 62
Osztrák-magyar bankrészvény — — —	16 42
Magyar hitelbank részvény — — —	785 25
Osztrák hitelbank intézeti részvény — — —	675 75
Osztrák-magyar államvasuti részvény — — —	678 50
20 frankos arany (Napolendor) — — —	19 05
Német birodalmi márka — — —	117 65
London vista — — — —	290 50
Páris vista — — — —	95 60
20 márkás arany — — — —	26 49

A szerkesztésért felelős:

Dr. V U C S K I C S G Y U L A.

HIRDETMÉNY.

A »Biharmegyei takarékpénztár« 1905. január hó 18-án tartott rendes közgyűlésének határoza értelmében a takarékpénztár jelenleg forgalomban levő 200 korona névértékű részvényei bevonatnak és *mai naptól kezdve*

600 kor. névértékű részvényekre

kicseréltetnek; és pedig: minden 3 régi részvény, illetőleg 2 régi részvény és 1 új részvényre vonatkozó teljesen befizetett ideiglenes elismervény, végül 6 átvételi jog gyakorlatát tanúsító igazolvány ellenében *1 drb. új 600 korona névértékű részvény adatik ki.* Nagyvárad 1905. június hó 5-én.

Biharmegyei Takarékpénztár
igazgatósága.

Világhírű

előpataki gyógyviz

Számtalan előismerő nyilatkozat, a kik ennek használatát után a legjobb egészségnek örvendenek! Különösen ajánlható a következő bántalmaknál:

1. **A gyomor és belek idült hurutjainál, gyomorgörcs, gyomorégésben** a tulságos nyálka és savképződéssel járó emésztési zavarokban, gyomor- és szélzsabában, hányásoknál.

2. **Altesti vérbőségben, vérpan-gásában, aranyérben** s az ezzei járó rásztkór s kedélykór szokásos székrekedéseivel.

3. **Máj- és lépdegánatokban,** az epe kivezető csöveinek hurutos bántalmainál, sárgaságban, epekövekben, a pozserj és váltólázakból származott lépdegoknál.

4. **Fejlődési sápkórban** s az ezen alapuló hősziám zavaroknál, a görvélykór torpid alakjainál s különösen vérszegénységi állapotoknál,

5. **A vesék és húgyhólyag hurutos bántalmainál,** a kezdődő húgykő és fővénylelakodás eseteiben kitűnő húgy-savoldó.

6. **A méh idült tömüléseivel, dagainál, fehér folyás s rendetlen havadásánál.**

7. **A nemi részek gyengeségeiben.**

8. **Angolkórban,** egyáltalában gyermekeknek a szervezet ép és erős kifejlődését vas és mézszaralmánál fogva meglepően elősegíti, egészséges embereknek is üdítő italul szolgál, s különösen borral vegyítve a háztartásoknál általános használatba van.

Egyedüli főraktár Biharmegye részére.

Maár és Szabó

fűszer-, csemege- és ásványvizek kereskedése

NAGYVÁRADON.

Új üzlet.

Tisztelettel van szerencsém értesíteni a mélyen tisztelt vevőközönséget, hogy helyben a

Fő-utcán

ujjonnan épült Stern-palotában, a Széchenyi-szállodával szemben egy

fűszer-, csemege-üzletet nyitottam.

Hol is mint városunkban jelenlegi vállalatom hűzapot pótló intézmény, amennyiben fővelm a legkisebb bevásárlásnál is a nagybani árat alkalmazni a legfinomabb elsőrendű áruk és pontos előzékeny kiszolgálás, amidőn is kegyes támogatásukért esedez

mély tisztelettel:

Bla ha Istvánné.

Helybelyi megrendelések azonnal házhoz küldetnek, vidékiek díjtalan csomagolással vasúthoz szállítva.

OCASSION!

Átköltözés miatt a Rimanóczy-házban levő összes
czipők, kalapok, téliárúk, keztyük, harisnyák,
november 1-ig az összes gyári raktár, gyári áron alul elárusítatnak,
 melyre a nagyérdemű közönség figyelmét felhívjuk.
 Tisztelettel: **FÁBRY TESTVÉREK**

A

„Nagyváradai Hitelbank“

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)
 házak és földbirtokokra 10—50 évi
 időtartamra a legolcsóbb kamatláb
 és a legelőnyösebb feltételek mellett
törlesztéses
jelzálogkölsönöket
 nyújt,
 amelyeket a legrövidebb idő alatt fo-
 lyósít. Kölsönkérő részről hiteles

telekkönyvi kivonat, kataszteri bir-
 tokiv és esetleg községi becsú-bizo-
 nyítvány mutatandó be. Drágább
 kamatozású kölcsönöket bélyeg és
 illeték-mentesen convertál.
 Elfogad betétkönyvecskékre és folyó
 számlára:
 6 hóig elhelyezett **5°-03** kamatot
 összeg után fizet.
 Előnyös feltételek mellett leszámított hűtőket.
 Értékpapírok, ékszerek és terményekre
 előleget ad. **Az igazgatóság.**

Kiadó lakás.

A Nagypiacz-téren, Mandel-féle házban
 4 utcai szoba s a hozzá tartozó mel-
 lékhelyiségekből álló emeleti lakás **1905.**
november 1-re kiadó.
 Értekezhetni a »Polgári takarékpénz-
 ránál» Kossuth-utca 4 szám. 12621

Wallerstein Fülöp Fiai Nagyvárad, Debreczen, Kolozsvár.

A t. vevőközönséghez.

Aki kevés költséggel akar szép és legújabb divatu *női és gyermek felöltöket, ruhakelmét, vásznat és fehérneműt, szőnyeget, függönyt pokrőczokat* és több e szakmába vágó cikkeket előnyös fizetési feltételek mellett vásárolni, látogassa meg a solid árakban elismert

Wallerstein Fülöp Fiai cég

nagyáruházát, Nagyvárad, Bémer-tér (a színházzal szemben.)

a hol folytonos **alkalmi vételek** által sokféle különlegessé-
 gek kerülnek eladásra.

A többek között most lettek **sima, divatos színű selymek** melyeket már 1 koronától
 véve nagy mennyiségben kezdve árusítunk.

Továbbá **nagymennyiségű 120 csm. széles téli szövetek métere 40 kr-tól.**

10.000 gombolyék legszebb színekben, **selyem pamut 14 kr.**

Tenisz barchetek jó minőségű és jó mosó 80 csm. széles
 16 krajczár.

Nagy választék bélés és rövidárúkban.

Becsés megrendelését kérve vagyunk

kiváló tisztelettel

Wallerstein Fülöp Fiai.

Egy bösendorfí zongora eladó.

Wallerstein Fülöp Fiai Nagyvárad, Debreczen, Kolozsvár.